

مجتمع آموزش عالی واحدمشهد مقدس

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و معارف گرایش کلام

عنوان:

رابطه احکام ارتداد با آزادی عقیده در اسلام

استاد راهنما:

حجة الاسلام والمسلمین دکتر محمد سلامی (زیده عزه)

استاد مشاور:

حجة الاسلام والمسلمین دکتر رضا دانشور ثانی (زیده عزه)

دانش پژوه :

سید جواد حسینی

۱۳۹۱

یادآوری:

- ۱- مسؤلیت مطالب این رساله به عهده نگارنده می باشد.
- ۲- استفاده از این رساله با ذکر منابع و نام جامعه المصطفی العالمیه بلا مانع است.
- ۳- نشر این پایان نامه در داخل کشور جمهوری اسلامی ایران منوط به اخذ مجوز از جامعه المصطفی العالمیه می باشد.

اهداء

این اثر بسیار نا چیز را به روان پاک و طیبه دهمین ستاره پرفروغ آسمان هدایتگری، هادی امت، امام هادی (علیه السلام) تقدیم می نمایم. هرچند این بضاعت اندک را در خور تقدیم نمی دانم اما فرمایش خود آن حضرت: (عادتکم الاحسان وسجیتکم الکرم) مارا بر آن می دارد، و به ما جرأت و امید می بخشد، از این رو امید آن دارم که این تلاش اندک و ناچیز به مثابه ران ملخ به درگاه سلیمانی و کریمانه آن حضرت مورد قبول افتد.

تقدیر و سپاس :

به مقتضای بیان زیبای هشتمین پیشوای شیعیان جهان، حضرت علی بن موسی الرضا (علیه الاف التحیه والثناء) که فرمودند: «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ»؛ کسی که نعمت دهنده از مخلوقات را شکرگزار نباشد، شکرگزار خداوند نیز نخواهد بود». از اساتید بزرگوار و ارجمند: حجة الاسلام والمسلمین دکتر محمد سلامی (استاد راهنما) و حجة الاسلام والمسلمین دکتر رضا دانشورثانی، (استاد محترم مشاور) که از راهنمایی های راهگشا و رهنمودهای دلسوزانه شان در جهت به ثمر نشستن این تحقیق، بهره فراوان بردم، صمیمانه تشکر و سپاس فراوان دارم.

همچنین از مسؤولین محترم جامعه المصطفی به ویژه ریاست محترم مجتمع آموزش عالی المصطفی واحد مشهد، حضرت حجة الاسلام والمسلمین مهدوی مهر (زیدعزه) و مسؤولین محترم تحصیلات تکمیلی که فرصت لازم را برای تدوین این تحقیق در اختیارم گذاشتند، کمال امتنان را دارم. در پایان از همه دوستان عزیز که در این راستا به بنده یاری رساندند، به ویژه از همسر و خانواده ام که در این زمینه با نویسنده همکاری زیادی نمودند سپاسگزارم.

چکیده:

موضوع این تحقیق رابطه‌ی احکام ارتداد با آزادی عقیده در اسلام است. در این پژوهش سعی شده به پرسشهایی از قبیل آنچه در پی می‌آید پاسخ داده شود. آزادی عقیده، با احکام ارتداد در اسلام، چه رابطه‌ای دارد؟ آیا مرتد را باید کشت یا به توبه وادارش نمود؟ آیا احکام ارتداد زن با احکام ارتداد مرد متفاوت است؟ فلسفه‌ی جعل احکامی چون اعدام برای مرتد چیست؟ اگر شخصی بدون غرض و انگیزه‌های سیاسی در اثر هجوم شبهات و تبلیغات از اسلام روی بگرداند، باز هم باید اعدام شود یا اینکه اعدام در شرایط بسیار خاص و پیچیده‌ای اعمال می‌شود؟ شبهه‌ی تعارض و تنافی احکام ارتداد با آزادی عقیده، در اسلام از یک سو و پیوند این موضوع با علم کلام جدید، دانش حقوق، حقوق بشر، فقه اسلامی و در نهایت با فلسفه‌ی سیاسی، از دیگر سو ضرورت طرح این مسئله را باعث شده است. این تحقیق به شیوه‌ی کتابخانه‌ای و با روش توصیفی، تبیین و تحلیل گزاره‌های دینی و نتیجه‌گیری از آنها به انجام رسیده است.

مهم‌ترین نتایج به دست آمده توسط نگارنده، پس از تحقیق و بررسی همه‌جانبه، بدین قرار است.

۱- اسلام برای اجرای حکم ارتداد، شرایط سخت و فراوانی را تعیین کرده که اثبات و اجرای آن در موارد بسیار نادر و اندکی قابل تحقق است نه اینکه به راحتی اثبات و به سهولت حکمش اجرا شود.

۲- اصولاً در اسلام صرف تغییر عقیده، احکام ارتداد را در پی ندارد بلکه تغییر عقیده‌ای که ابراز و اعلان را در بر داشته باشد و به اهرم فشاری برای تضعیف اسلام مبدل گردد، احکام ارتداد را به دنبال خواهد داشت.

۳- ناگفته پیداست که اسلام مؤسس احکام ارتداد نبوده، بلکه قبل از آن در ادیان دیگر مانند دین زردشت، یهود و نصاری کیفر سخت و عقاب شدیدتری برای مرتد وجود داشته و اجراء می شده است.

۴- در دیگر ادیان میان احکام ارتداد مرد و زن تفاوتی وجود نداشته است، در حالی که اسلام میان احکام ارتداد مرد و زن تفاوت قایل شده است آنچنانکه میان احکام مرتد ملی و فطری تفاوت در نظر گرفته است، به گونه ای که اساساً برای «زن مرتد» و مرتد ملی در صورت توبه کردن، حکم اعدام وجود ندارد.

۵- آزادی عقیده به صورت مطلق، در هیچ آیین و دینی و در هیچ جای دنیا مورد پذیرش نیست از این رو اسلام نیز آزادی عقیده را می پذیرد اما نه به صورت مطلق. از دیگر سو مدعیان آزادی به صورت مطلق، صرفاً آن را وسیله ای برای رسیدن به اهداف سیاسی خود قرار داده اند و حال آنکه به آن عقیده ندارند.

این نوشتار، به تناسب محدوده موضوع، باکندکاوای که انجام داده است و سهمی هرچند اندک، در شفاف سازی این موضوع برای خود می پندارد، اما اهمیت آن اقتضاء دارد تا پژوهشگران تحقیقاتی بیشتری در زوایای مختلف آن انجام دهند.

کلیدواژه ها: احکام، ارتداد، شبهه، آزادی عقیده، ملی، فطری

فهرست مطالب

فهرست مطالب	أ
مقدمه :	۱
بخش اول : کلیات	۳
۱-۱- تبیین موضوع	۴
۱-۲- سوال اصلی	۴
۱-۳- سؤالات فرعی	۴
۱-۴- فرضیه های تحقیق	۵
۱-۵- ضرورت تحقیق	۵
۱-۶- پیشینه تحقیق	۵
۱-۷- نوآوری تحقیق	۵
۱-۸- روش و الگوی تحقیق	۶
۱-۹- دشواری های تحقیق	۶
۱-۱۰- ساختار تحقیق	۶
۱-۱۱- نتایج و یافته ها	۶
بخش دوم: ارتداد و مفاهیم وابسته به آن	۴
۱-۲- مفاهیم اساسی	۹
۱-۱-۲- ارتداد	۹
۱-۱-۲- ارتداد در لغت	۹
۱-۱-۲- ارتداد در اصطلاح فقهی	۹
۱-۲-۱-۲- تعریف و قلمرو توهین به مقدسات	۱۱
۱-۲-۱-۲- دیدگاه امامیه	۱۱

- ۱۴ ----- دیدگاه سایر مذاهب اسلامی ۲-۲-۱-۲
- ۱۵ ----- دیدگاه فقهاء مالکی ۱-۲-۲-۱-۲
- ۱۵ ----- حنبلی ۲-۲-۲-۱-۲
- ۱۵ ----- شافعی ۳-۲-۲-۱-۲
- ۱۵ ----- حنفی ۴-۲-۲-۱-۲
- ۱۶ ----- زیدی ۵-۲-۲-۱-۲
- ۱۷ ----- چپستی ضروری دین ۳-۱-۲
- ۱۷ ----- تعریف ضروری دین ۱-۳-۱-۲
- ۱۹ ----- بعضی از مصادیق ضروری دین ۲-۳-۱-۲
- ۱۹ ----- وجوب نماز ۱-۲-۳-۱-۲
- ۱۹ ----- وجوب روزه ۲-۲-۳-۱-۲
- ۱۹ ----- وجوب زکات ۳-۲-۳-۱-۲
- ۲-۲- رابطه ارتداد و توهین به مقدسات**
- ۲۰ ----- تفاوت های ارتداد و توهین به مقدسات ۱-۲-۲
- ۲۱ ----- تفاوت از جهت اجرایی مجازات: ۱-۱-۲-۲
- ۲۱ ----- تفاوت از جهت شخص محکوم علیه: ۲-۱-۲-۲
- ۲۱ ----- تفاوت از جهت پذیرش توبه ۳-۱-۲-۲
- ۳-۲- ارتداد در دیگر ادیان**
- ۲۳ ----- ارتداد در آیین یهود ۱-۳-۲
- ۲۳ ----- ارتداد در آیین مسیحیت ۲-۳-۲
- ۲۵ ----- ارتداد در آیین زردشت ۳-۳-۲
- ۴-۲- شرایط ارتداد**
- ۲۶ ----- بلوغ ۱-۴-۲
- ۳۰ ----- عقل ۲-۴-۲
- ۳۱ ----- ارتداد و جنون ادواری ۱-۲-۴-۲
- ۳۲ ----- مستی و ارتداد ۲-۲-۴-۲
- ۳۲ ----- اهل سنت: ۱-۲-۲-۴-۲
- ۳۳ ----- دیدگاه امامیه: ۲-۲-۲-۴-۲
- ۳۶ ----- اختیار ۳-۴-۲
- ۳۹ ----- قصد ۴-۴-۲
- ۴۰ ----- حکم ادعای عدم قصد و انگیزه ۱-۴-۴-۲
- ۴۱ ----- فردی بودن ۵-۴-۲

- ۴۲-۵-۲ دیدگاه‌ها در اسباب و موجبات ارتداد
- ۴۲-۱-۵-۲ دیدگاه قرآن
- ۴۲-۱-۵-۲ ادله قرآنی ارتداد
- ۴۳-۱-۵-۲ برگشت از دین
- ۴۳-۱-۵-۲ برگشت به عقب
- ۴۴-۱-۵-۲ کفریس از ایمان
- ۴۴-۱-۵-۲ کفریس از اسلام
- ۴۵-۱-۵-۲ بازگشت به آیین و مذهب کفار
- ۴۵-۱-۵-۲ کافر شدن
- ۴۶-۱-۵-۲ گوساله پرستی
- ۴۶-۲-۵-۲ ادله روایی ارتداد:
- ۴۷-۱-۲-۵-۲ ماده «رد» و مشتقات آن:
- ۴۷-۲-۲-۵-۲ برائت جستن از دین خدا (اسلام)
- ۴۷-۳-۲-۵-۲ تبدیل دین (اسلام) به دین دیگر
- ۴۸-۳-۵-۲ دیدگاه امامیه در موجبات ارتداد
- ۴۸-۱-۳-۵-۲ دیدگاه فخر المحققین
- ۴۸-۲-۳-۵-۲ دیدگاه شهید اول
- ۴۹-۳-۳-۵-۲ نظریه شهید ثانی
- ۴۹-۴-۳-۵-۲ دیدگاه کاشف الغطاء
- ۵۰-۵-۳-۵-۲ دیدگاه صاحب شرایع (محقق حلی)
- ۵۰-۶-۳-۵-۲ نظریه ابن زهره
- ۵۰-۷-۳-۵-۲ دیدگاه امام خمینی
- ۵۰-۸-۳-۵-۲ دیدگاه جناتی
- ۵۱-۹-۳-۵-۲ دیدگاه مکارم شیرازی
- ۵۲ دیدگاه‌ها در انکار ضروری دین
- ۵۲ دیدگاه نخست شیعه
- ۵۲ روایات
- ۵۴ اجماع
- ۵۶ دیدگاه دوم شیعه
- ۵۶ مستند روایی آنان:
- ۵۷-۴-۵-۲ دیدگاه اهل سنت در موجبات ارتداد
- ۵۷-۱-۴-۵-۲ مالکیه:
- ۵۷-۲-۴-۵-۲ حنبلی
- ۵۸-۵-۵-۲ دیدگاهها در باب دشنام به انبیاء

- ۵۸ ----- دیدگاه فقهاء شیعه ۱-۵-۲
- ۶۰ ----- دیدگاه اهل سنت ۲-۵-۲
- ۶۲-۶-۲ اقسام ارتداد**
- ۶۲ ----- انواع ارتداد در فقه امامیه ۱-۶-۲
- ۶۲ ----- مرتد فطری ۱-۱-۶-۲
- ۶۳ ----- مرتد ملی ۲-۱-۶-۲
- ۶۵ ----- ارتداد در فقه اهل سنت . ۲-۶-۲
- ۶۶-۷-۲ ماهیت، اقسام و قلمرو آزادی**
- ۶۶ ----- چیستی آزادی ۱-۷-۲
- ۶۶ ----- آزادی در لغت ۱-۱-۷-۲
- ۶۷ ----- آزادی در اصطلاح ۲-۱-۷-۲
- ۶۸ ----- مفهوم آزادی از دیدگاه غرب ۳-۱-۷-۲
- ۶۹ ----- آزادی منفی: ۱-۳-۱-۷-۲
- ۷۰ ----- آزادی مثبت ۲-۳-۱-۷-۲
- ۷۰ ----- مفهوم آزادی در قرآن : ۴-۱-۷-۲
- ۷۲ ----- تفاوت های آزادی قرآنی و آزادی غربی ۵-۱-۷-۲
- ۷۲ ----- آزادی بیرونی همراه با آزادی درونی ۱-۵-۱-۷-۲
- ۷۴ ----- اقسام آزادی ۲-۷-۲
- ۷۴ ----- آزادی تکوینی: ۱-۲-۷-۲
- ۷۵ ----- آزادی اعتباری و تشریحی: ۲-۲-۷-۲
- ۷۵ ----- آزادی فردی ۳-۲-۷-۲
- ۷۶ ----- آزادی مدنی ۴-۲-۷-۲
- ۷۷ ----- آزادی های سیاسی ۵-۲-۷-۲
- ۷۷ ----- حدود و قلمرو آزادی. ۳-۷-۲
- ۷۸ ----- آزادی در برابر قوانین آفرینش ۱-۳-۷-۲
- ۷۹ ----- آزادی در برابر جامعه ۲-۳-۷-۲
- ۸۱ ----- آزادی در برابر خالق آفرینش ۳-۳-۷-۲
- ۸۳-۸-۲ آزادی عقیده**
- ۸۳ ----- تعریف ۱-۸-۲
- ۸۳ ----- مبانی آزادی عقیده ۲-۸-۲
- ۸۴ ----- دیدگاه قرآن ۱-۲-۸-۲
- ۸۴ ----- نفی اکراه و اجبار در دین : ۱-۱-۲-۸-۲

- ۸۵ ----- ۲-۱-۲-۸-۲- شيوه های دعوت اسلام (اسلام دين حکمت، موعظه وجدال احسن):
- ۸۶ ----- ۳-۱-۲-۸-۲- مختاربودن انسان، لازمه جزاوپاداش
- ۸۸ ----- ۴-۱-۲-۸-۲- تشويق به صلح و متارکه جنگ با کفار
- ۹۰ ----- ۵-۱-۲-۸-۲- حق حیات و حرمت قتل
- ۹۰ ----- ۲-۲-۸-۲- سیره عملی معصومان (ع)
- ۹۰ ----- ۱-۲-۲-۸-۲- سیره پیامبر
- ۹۰ ----- ۲-۲-۲-۸-۲- سیره امام علی (ع)
- ۹۱ ----- ۳-۲-۸-۲- عقل
- ۹۴ ----- بخش سوم: نسبت احکام ارتداد با آزادی عقیده**
- ۹۵ ----- ۱-۳- شبيهه تعارض احکام ارتداد و آزادی عقیده**
- ۹۵ ----- ۱-۱-۳- شرایط تحقق ارتداد
- ۹۶ ----- ۲-۱-۳- موانع اجرای حکم ارتداد
- ۹۶ ----- ۱-۲-۱-۳- سقوط حکم با توبه
- ۹۶ ----- ۲-۲-۱-۳- سقوط حکم در صورت جهل و شبهه
- ۹۷ ----- ۳-۲-۱-۳- سقوط حکم در صورت عدم ابراز و اعلان
- ۹۸ ----- ۴-۲-۱-۳- اختصاص حکم به معاند
- ۹۹ ----- ۵-۲-۱-۳- اختصاص حکم به محارب
- ۹۹ ----- ۶-۲-۱-۳- اختصاص اجرای حکم به حکومت دینی
- ۱۰۰ ----- ۲-۳- آیا آیه « لا اکراه فی الدین » با حکم ارتداد قابل جمع است؟ در صورت مثبت شيوه جمع چگونه است؟**
- ۱۰۱ ----- ۱-۲-۳- آزادی پیش از انتخاب
- ۱۰۱ ----- ۲-۲-۳- آزادی پس از انتخاب
- ۱۰۲ ----- ۳-۳- فلسفه جرم انگاری و احکام ارتداد**
- ۱۰۲ ----- ۱-۳-۳- اصل پیش گیری از ضلالت و گمراهی
- ۱۰۳ ----- ۲-۳-۳- مقابله با توطئه دشمنان
- ۱۰۴ ----- ۳-۳-۳- تقدیم حقوق الهی بر حقوق انسانی
- ۱۰۵ ----- ۴-۳-۳- عقل ناتوان از شناخت علت حکم
- ۱۰۶ ----- ۵-۳-۳- تشخیص توقیتی بودن احکام در شأن فقها
- ۱۰۶ ----- ۴-۳- علت سخت گیری اسلام در باب ارتداد**
- ۱۰۶ ----- ۱-۴-۳- تحقیر دین
- ۱۰۷ ----- ۲-۴-۳- جنگ روانی و تضعیف عقاید
- ۱۰۹ ----- ۳-۴-۳- نفوذ به قصد بر اندازی

- ۱۱۰- ۳-۴-۴- جلوه‌گیری از انتخاب کورکورانه
- ۱۱۱- ۳-۴-۴-۱- تقلید
- ۱۱۲- ۳-۵- آیا اسلام مانع آزادی است؟
- ۱۱۳- ۳-۶- ارتداد و اعلامیه جهانی حقوق بشر
- ۱۱۵- ۳-۷- آیا وجود شبهه به دلیل سوء برداشت موجب ارتداد می‌شود؟
- ۱۱۵- ۳-۸- آیا شک در خدا و رسول گرامی اسلام موجب ارتداد می‌گردد؟
- ۱۱۶- ۳-۹- آیا لزوم تفکر در دین با ارتداد سازگار است
- ۱۱۹- ۳-۹-۱- دین، اساس جامعه اسلامی
- ۱۱۹- ۳-۹-۲- ارتقاء اهمیت و ارزش دین
- ۱۲۰- ۳-۹-۳- تعقل، هنگام تصمیم‌گیری
- ۱۲۲- ۳-۱۰- آیا جاهل قاصر و مقصر در حکم ارتداد نقش دارد؟
- ۱۲۲- ۳-۱۱- پیامدهای منفی ارتداد
- ۱۲۳- ۳-۱۲- نتایج و یافته‌ها
- ۱۲۷- فهرست منابع

مقدمه :

اسلام جامع ترین، کامل ترین و آخرین دین الهی است که محدودیت زمانی و مکانی در آن تصور ندارد. از این رو تا هنگام قیامت جواب گوی نیازهای فکری، معنوی، روحی و جسمی بشر می باشد تا او را از بیراهه ها، کژی ها و انحراف ها رهانیده به سوی کمال انسانیت و سعادت ابدی رهنمون سازد.

فرهنگ غنی اسلام به ویژه فرهنگ متعالی شیعه اثناعشری که بر خاسته از علوم و معارف اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) می باشد به درازای تاریخ وجودی خود، تشنگان دانش و معرفت را سیراب و طالبان سعادت و خوشبختی را به کمال انسانیت رهنمون و راز سعادت و رستگاری را به آنان نشان داده است.

در این راستا، فقهاء، اندیشمندان و اسلام شناسان، تلاش های فراوان و زحمات بسیار زیادی را به منظور شناسایی اسلام ناب و شناساندن آن به دیگران و زدودن غبار شبهات و انحرافات از معارف حقه الهی، متحمل گردیده و سهم بسزایی در جهت اشاعه فرهنگ اسلام ناب داشته اند.

آن گونه که در طول تاریخ اسلام، افرادی با انگیزه های مختلف، انتقادهای، اعتراض ها و شبهاتی واهی و به ظاهر فریبنده بر این آیین مقدس وارد می نمودند، امروزه نیز همان روند ادامه دارد بلکه به تناسب ازدیاد رسانه های جمعی و ابزارهای اطلاع رسانی جدید، حجم این تبلیغات و القاء شبهات به مراتب گسترش یافته و افزایش چشم گیری پیدا کرده است. از جمله ی این شبهات، شبهه تعارض احکام ارتداد با آزادی عقیده در اسلام می باشد. منتقدین می گویند: اسلام از یک سو آزادی عقیده

را پذیرفته و از دیگر سو اعلام کرده است که هرکس از اسلام دست بکشد و به آیین دیگری بگردد، مرتد شده که سزای این کارش در دنیا، اعدام و مجازات های شدید است. آنان می گویند آیا جعل این دو حکم تناقضی آشکار و نقض حقوق بشر نیست؟

نگارنده بر آن است تا در تحقیق پیش رو موضوع مذکور را تحلیل و بررسی کرده و دیدگاه های منتقدین احکام ارتداد را مورد نقد و ارزیابی قرار بدهد تا از این رهگذر چهره حق و حقیقت روشن و آشکار شود و وی نیز سهمی در این روشنگری داشته باشد.

این نگاشته، باتمام کاستی هایی که دارد به سهم خود و به اندازه ای که محدوده ی موضوع اجازه می داده، در این راستا فحص و بررسی انجام داده و به نتایجی دست یافته است اما اهمیت و گستردگی زوایا و ابعاد موضوع، می طلبد که صاحب نظران و پژوهشگران، در زوایای مختلف آن به بحث و بررسی بنشینند و تحقیقات بیشتری به منظور تبیین هر چه بهتر زوایای آن انجام دهند

بخش اول : کلیات

بخش اول : کلیات

۱-۱- تبیین موضوع

مسئله اصلی در تحقیق پیش رو آن است که ازسوی شارع مقدس در مواردی حکم ارتداد صادر شده است، ازسوی دیگر دین مقدس اسلام مدافع آزادی است . حال پرسش مهمی که مطرح می شود، آن است که چگونه می توان این دو مقوله را قابل جمع دانست؟ .

۱-۲- سوال اصلی

پرسش مهم واصلی که در این نوشتار مطرح می باشد، آن است که آیا احکامی که در اسلام برای شخص مرتد مقرر شده است، با آزادی عقیده سازگاری دارد؟ .

۱-۳- سؤالات فرعی

از پرسش های دیگری که در این زمینه وجود دارد می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

ماهیت ارتداد چیست ؟

ماهیت آزادی چیست ؟

فلسفه جرم انگاری ارتداد چیست ؟

حدود آزادی چیست ؟

آیا لزوم تفکر در دین با حکم ارتداد سازگاری دارد؟

علت سخت گیری اسلام در باب ارتداد چیست؟

بخش اول : کلیات

۱-۴- فرضیه های تحقیق

احکام ارتداد با آزادی عقیده در اسلام قابل جمع است و هیچ گونه منافاتی ندارد و شبهه هایی که مطرح می شود از روی عناد، لجاجت، جهل و نادانی و احیاناً انگیزه های دیگر می باشد که صرف شبهه بوده و قابل پاسخ است .

۱-۵- ضرورت تحقیق

امروزه دشمنان اسلام از هراه و روش که امکان پذیر باشد بر ضد اسلام توطئه و شبهه افکنی می کنند.

یکی از شبهه های که اخیراً به صورت گسترده تبلیغ و به عنوان نقطه ضعف اسلام مطرح می شود، شبهه ناسازگاری آزادی با تغییر عقیده ، در اسلام می باشد، از این رو بایسته به نظر می رسد که این موضوع مورد بررسی قرار گرفته به درستی تبیین گردد تا دست آویزی برای سوء استفاده دشمنان نباشد.

۱-۶- پیشینه تحقیق

اگرچه راجع به ارتداد، مسایل و احکام آن مانند مفهوم شناسی، شرایط و احکام ارتداد در لایه های کتب فقهی و برخی کتب دیگر به صورت مستقل بحث شده است اما در رابطه با مسئله سازگاری و عدم سازگاری حکم ارتداد با آزادی عقیده یا اصلاً بحثی صورت نگرفته است و یا اگر مورد بررسی قرار گرفته خیلی به صورت گذرا و فهرست وار مطرح شده است، از این رو می طلبد که این موضوع به صورت مفصل مورد کنکاش قرار گیرد و پاسخ به شبهه تعارض احکام ارتداد با آزادی عقیده به گونه شفاف و روشن تبیین گردد.

۱-۷- نوآوری تحقیق

نکته که می شود به عنوان نوآوری تحقیق قلمداد کرد، جدید بودن زاویه مورد بحث است ، زیرا چنانکه اشاره رفت در دیگر زوایای موضوع ارتداد بحث هایی صورت گرفته است اما

بخش اول : کلیات

در مورد شبهه مزبور که امروزه به صورت گسترده مطرح است و دست آویزی شده است برای تضعیف دین مقدس اسلام، آن گونه که باید مورد توجه و نقد و بررسی واقع نشده است.

۸-۱- روش و الگوی تحقیق

این پژوهش با روش گرد آوری کتابخانه ای و به گونه ی توصیفی - تحلیلی تدوین شده است

۹-۱- دشواری های تحقیق

چنانکه اشاره شد یکی از مشکلاتی جدی که در راستای تدوین این پژوهش وجود داشت می توان از کمبود منابع در زمینه رابطه بین آزادی عقیده و احکام ارتداد و شبهات مربوط به آن که بخش مهم این تحقیق را تشکیل می دهد. نام برد

۱۰-۱- ساختار تحقیق

این رساله در سه بخش تنظیم شده است، بخش نخست به کلیات پرداخته است و بخش دوم مسایل مربوط به ارتداد و همچنین مسایلی مربوط به آزادی را مورد بحث قرار داده است و در نهایت بخش پایانی نسبت دو مقوله آزادی عقیده و احکام مرتد را تبیین و به پرسش ها و شبهاتی که در این زمینه وجود داشته در حد توان، پاسخ گفته است .

۱۱-۱- نتایج و یافته ها

نگارنده پس از بررسی مقوله ارتداد و بحث های وابسته به آن، و موضوع آزادی و مسایلی مربوط به آن، به این نکته رسیده است که اگر پژوهشگری به دنبال حقیقت باشد و مبحث ارتداد و مساله آزادی را بدرستی مورد دقت و بررسی قرار دهد، مساله توهم تنافی و ناسازگاری احکام ارتداد و آزادی عقیده در اسلام قابل حل خواهد بود، بدین صورت که اولاً، اسلام برای اجرای حکم ارتداد، شرایط سخت و فراوانی را تعیین کرده که اثبات و اجرای آن در موارد بسیار نادر و اندکی قابل

بخش اول : کلیات

تحقق است. ثانيا، صرف تغییر عقیده، احکام ارتداد را در پی ندارد بلکه در صورتی احکام ارتداد جاری می شود که عقیده اش را ابراز و علیه اسلام به تبلیغ پردازد. ثالثا، احکام ارتداد مختص به اسلام نیست بلکه قبل از اسلام در ادیان دیگر مانند دین زردشت، یهود، و نصاری کیفر سخت و عقاب شدیدتری برای مرتد وجود داشته و اجراء می شده است. رابعا، در اسلام برخلاف دیگر ادیان، حکم اعدام شامل برخی از اقسام مرتد می شود. خامسا، آزادی عقیده به صورت مطلق، در هیچ دین و آیینی و در هیچ جای دنیا مورد پذیرش نیست، دین اسلام نیز از این قاعده مستثنا نیست.